



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Liber Theologiæ Moralis, Viginti Qvatvor Societatis Iesv Doctoribvs Reseratvs

Escobar y Mendoza, Antonio de

Lvgdvni, 1659

Examen V. De Festorum Obseruatione.

urn:nbn:de:hbz:466:1-41066




EXAMEN V.

De Legibus in particulari circa materiam Mandati terij Decalogi de Festorum obseruatione.

CAPVT PRIMVM.

De Festiuitatibus obseruandis.

I.  *N*tertio praecepto Decalogi: *Sabbato sanctifices, determinatur tempus, quo Deo est externus cultus tribuendus. In Euangelica lege Sabbatum in diem est Dominicam mutatum. Igitur expendas, quanam solemnia obseruare teneamur? Ad Deum pertinet Dominica dies, cuius obseruatio perantiqua, & multis de causis iure Canonico introducta. Ad Christum duodecim Festiuitates pertinent, Incarnatio, Natiuitas, Circuncisio, Epiphania, Praesentatio in templo, Transfiguratio, Passio Domini, (quae minimè in praecepto) Resurrectio, Ascensio, Rogationes de praecepto non sunt, Pentecostes, Corpus Christi, Inuentio Crucis, B. Virgini dedicantur Conceptio, Natiuitas, Praesentatio, Annunciatio, Visitatio, Purificatio, Assumptio, Dedicatio S. Mariae ad niues, Expectatio, quorum solemnium Praesentatio, Dedicatio, & expectatio non vniuersaliter de praecepto custodiuntur. Ad sanctos denique pertinet Dedicatio Angelorum, & Apparitio, ex quibus prima tantum in praecepto. Natiuitas Ioannis, Duodecim Apostolorum dies, SS. Stephani, Laurentij, Sebastiani ex consuetudine S. Syluestri Romae, Martini alicubi, SS. Antonij, & Francisci ex deuotione, Annae, Magdalenae, Catharinae, & Luciae alicubi, Festum omnium Sanctorum: atque adeo dies omnes festi in anno octoginta sunt & vnus. Durant omnes aequaliter à media nocte in mediam noctem.*

2. *Quanam causa, ac cuiusnam potestas dies festos instituendi? In summo Pontifice amplissima potestas est. Episcopi in suis Diocesisibus instituere possunt, modo sit capax materia. Requiritur cleri, populi que consensus, vt Episcopus praeceptum imponat colendi festum; ex consuetudine tamen potest sine populo Episcopus. Laici praecepere festum diem non possunt, secus vacationem à seruilibus operibus, at non sub praecepto.*

Cura/ise

Consuetudo laicorum, & clericorum potest ne introducere dies festos? Potest, obligationem attamen non inducit, nisi fiat cum existimatione obligationis. Possunt ne singuli de communitate se obligare? Possunt se personaliter, non tamen ad posterum obligationem transmittere. Potest ne festus dies ad meridiem usque tantum institui? Ita quidem, & de facto alicubi observatur. Porro (vti integræ quæstioni satisfaciam) Festorum institutionis causæ multæ ad Dei, Sanctorumque honorem, gratiarum actionis, &c. pertinentes.

CAPVT II.

Quidnam præceptum, quidnam in die festo prohibitum?

3. **O**bscuro expendas, quidnam sit præceptum agere in die festo? Missam audire, quod quidem præceptum aliquo modo diuinum est absolute Ecclesiasticum. Obligat ad mortale, si voluntariè omittatur, eiusque obligatio durat toto tempore ante meridiem. Impleri potest statim post mediam noctem. Infra de Missæ exauditione.

4. *Quidnam autem prohibitum in die festo?* In die festo solum vacatio à seruilibus operibus præcipitur. *Quid seruile?* Illud, ad quod serui deputati sunt. Nec opus seruile fit, quia ob lucrum factum est de se ante seruitutem non erat. In commodum alterius fieri, vel non, ad seruile opus extrinsecum est.

5. *Si seruile opus necessarium sit ad hominis sustentationem, prohibitum ne est?* Minimè, sicut neque ad curandum proximum; quia necessitas caret lege.

6. *Quid si ad Dei cultum seruiatur?* Si diuino cultui opera extrinseca propinqua sint, v.gr. ornare altaria, vestes sacras extrahere, & similia, licent. Romotiora, vt mundare scopis, tepetibus vestire parietes, & huiusmodi, nisi aliqua intercedat excusatio, saltem venialia sunt.

7. *Num misericordia opera exercenda?* De se seruilia non licent, vt consuere vestem pauperi, deferre ligna eidem, &c.

8. *Quid de liberalibus?* Studere, etiam artibus mechanicis, vt mentis instructioni opera detur, liberale est. Item scribere, nec fit seruile ob lucrum: transcribere autem etiam probabile fit seruile esse, contrarium probabilius affirmo. Pingere seruile ex suo genere. Itineratio minimè, nisi fiat cum

oneratis iumentis, vel deferantur humeris onera. Nec choreas agere. Venatio si fiat ex officio, seruire est, vt pictura, ob voluptatem & recreationem minimè. Militia opus est ex se seruire, sed ex causa toleratur. Igitur quæ seruilia sunt prohibentur, quæ non seruilia permittuntur.

9. *Sunt ne aliqua opera, quæ & si seruilia non sint, tamen prohibeantur?* Sunt equidem. *Primò*, Mercatus, quo nomine comprehenduntur nundinæ, quæ fieri assolent semel in hebdomada: & ipse actus mercandi, contractus videlicet emptio- nis, & venditionis, exceptis rebus necessariis. *Secundò*, Placitum, sententia videlicet ciuilib; & strepitus iudicialis; nisi necessitas vel pietas excuset. *Tertiò*, Iudicium ad mortem, vel ad pœnam corporis grauem, nisi grauis intercedat causa; vsus tamen spiritualis potestatis licitus est. *Quartò*, Iuramentum iudiciale, nisi pro pace & necessitate præstetur. In particulari autem prohibiti sunt forenses actus, vt citatio, causa processus, examen, & sententia cum strepitu iudiciali; absolutio verò prohibita non est, nec actus extraiudiciales, nec appellatio; quàm tamen in die festo prosequi non licet, sicuti nec præstare iuramentum, per quod contractus obfirmetur.

CAPVT III.

De personis, quæ obligantur ad festos dies obseruandos, & de causis excusantibus ab obseruatione, deque transgressionis grauitate.

10. **Q**uam ad Festorum custodiam obligantur? Omnes fideles ad festos dies, qui generaliter tota in Ecclesia coluntur: ad speciales autem alicuius loci, tantum fideles illius illigantur. *Mutantes domicilium?* Non obligati sunt ad festa patriæ. *Quid de vagis, & peregrinis?* Si idem festum in loco transitus sit & in patria, obligatur ad illud peregrinus: aliter non. Vagi autem obligantur ad festa loci, in quo morantur, sicuti etiam qui domicilium quærent. Absens quidem legibus loci in quo moratur, se conformare debet.

§. 1.
Personæ
addictæ
Festi ob-
serua-
tionis

11. *Num à loco festi, ad locum ubi non est, recedere consultò liceat?* Ita planè, & seruilibus inibi operibus vacare, ad Missam tamen audiendam tenetur, si commodè possit.

¶ 12. Perma

12. *Permanet peregrinus quodam in loco: num tenetur ad illius festa? Si permanenter habitet, tenetur tam ex consuetudine, quam ex iurisdictione; at si versetur tanquam in hospicio, probabile satis est non teneri. Quidnam requiritur ad hoc, ut quis dicatur habitator? Vel domicilij vera acquisitio per animum ibi perpetuò manendi coniunctum cum habitatione; vel acquisitio quasi domicilij, quæ animo ibi per maiorem anni partem habitandi habetur; ad hoc autem ut reddatur habitator in ordine ad obligationem legum localium, breuior mora satis est.*

§. 2. *Causa excusantes à custodia Festi.* 13. *Quenam causa excusant ab obligatione festorum? 1. Imminens necessitas, ut paupertatis, ob quam, nisi laborem in die festo, non habeo, quo viam; damni in agricolis tempore messis laborantibus; vel in coquentibus lateres, aut calcem; vel in famulis qui præcepto domini laborare coguntur; in satoribus autumnii tempore; militibus tempore belli, & similibus. 2. Necessitas Reipublicæ: unde excusantur reficientes pontes, & vias, quæ sine incommodo differri non possunt; vel providentes de rebus necessariis; vel artifices pro publica causa, parantes bellica tormenta, & huiusmodi. 3. Necessitas proximi: sic laborantes ad extinguendum ignem accensum in domo proximi; vel opera tonsoris, pharmacopolarum, chirurgi facientes, excusantur. 4. Pietas in Deum & proximum. 5. Dispensatio siue à iure, v. g. occursum copiosæ capturæ piscium forense iudicium, quando necessitas, vel pietas suadet: siue ab homine, ad quam requiritur potestas; causa, & voluntas externo signo expressa: siue à consuetudine, ex qua multi excusantur, ut piscatores: venatores, pictores, quoad aliquos frequentiores actus, barbitonfores, artifices aliqui preparantes materiam, muliones, & agafones, alique officiales vendentes in die festo rusticis venientibus tunc commodè de villis.*

§. 3. *Delictum contra festi obligationem.* 14. *Quanta est seruandi festa obligatio? Grauis utique. Ex leuitate tamen materiae, & aliis causis peccatum veniale esse potest. Quenam grauis materia? Spatium duarum horarum grauis materia videtur esse Fillucio & aliis: ego grauem assiduo quod spatium duarum horarum excedit. An aliquod operis otiositatis fuganda gratia sine veniali geri possit? Ita planè, ut delinere, filo globulos immittere, calamo pingere, & his similia.*

CAPVT IV.

Praxis circa materiam de Festorum obseruatione ex
Societatis IESV Doctoribus.

15. **P**rohibentur ne opera seruilia in Festis tantum Christianis, an omnibus communiter? Haud dannandus dominus qui huiusmodi opera mancipio imponeret infideli; quia mancipium infideli non peccat, si quidem Ecclesiasticis legibus non tenetur. Vnde putat Layman. lib. 1. tract. 4. cap. 5. num. 3. licitum esse imponere opera seruilia perpetuo amentibus; quia non delinquant, &c. Probabilius alij ab huiusmodi onere amentes liberant. Fernandez p. 3. mand. 3. num. 16.

16. Prohibita ne diebus festiuis iuramenta? Ait Layman. lib. 4. tract. 7. cap. 2. num. 8. solummodo iudicialia prohiberi, quae solemniter coram iudice praestantur; quia de his agit textus cap. 1. de ferijs. Alioqui omne iuramentum priuatum, ex eo solum, quod in festo fieret, esset speciale peccatum. Igitur si absit scandalum, non peccant Notarij in diebus festiuis contractus celebrantes. Suarez de Reliq. tom. 1. lib. 2. cap. 30. num. 17. permittit in paruis oppidis litigantium iudicia, quia aliis diebus rustici non adsunt agriculturae intenti.

17. Peccant ne Commissarij, Notarij, vel alij acta Curiae, conciones, & alia transcribentes, etiam ex mercede? Non, quia seruile opus cum non sit, est per accidens, mercede geri. Suarez de Rel. tom. 1. lib. 2. cap. 25. num. 4.

18. Excusantur ne Typographi? Characteres ordinantes excusantur; quia opus seruile non est: praelo incumbentes, minime; quia opus seruile. Ex Layman. doctrina colligo, qui 1. 4. tract. 7. cap. 2. num. 3. asserit pictores pingendo non violare festum, molendo autem colores violare.

19. Quoniam de digladiatoribus, vulgo, Esgrimidores? Eos Granado excusat 2. 2. cont. 3. tract. 12. disq. 4. sect. 7. num. 67. quia non est opus seruile: sicut saltare, pulsare citharam, &c. Suarez autem de Reliq. tom. 1. lib. 2. cap. 28. numer. 8. seruile opus indicat illud armorum exercitamentum.

20. An licitum bellum committere die festo? Afferit Suarez citatus, licitum in necessitate. At Granado ubi supra num. 15. etiam

Suar. etiam extra necessitatem, si audiatur Missa. Ego crediderint, etiam vigente *Suarij* sententia, semper esse licitum; quia semper adest necessitas bellum non differendi. Efficacius excusatos habe, qui vrbes, aut oppida vallo, aggeribus, aut fossa muniunt.

Suar. 21. *Licet ne die festo piscationi, aucupationi, venationi operam dare?* *Seruilia Suarez tom. 1. de Relig. lib. 2. cap. 28. num. 3.* reputauit. At venationem ratione consuetudinis admittit, non autem piscationem. Porro *Granado 2. 2. cont. 3. tract. 12. d. 4. sect. 7. num. 65.* asserit venationem ferarum non esse seruilem, licet fiat ob lucrum: piscationem verò seruilem esse, si fiat ferendo retia, remigando, &c. Porro *Fillicius tom. 2. tractat. 27. cap. 9. numer. 172. & 173.* putat

Filliuc. haud illicitam venationem, piscationem, &c. industriosam, & ob recreationem: esse verò illicitam si sit laboriosa, & ex officio.

Suar. 22. *An seruilia opera, iter agere, saltare, choreas ducere?* Minimè, quia est actio naturalis in quadam corporis situatione consistens. *Suarez de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 27. num. 2.* *An seruiliter agant die festo agasones, vel muliones inchoantes iter cum bestiis oneratis?* Rarò peccant mortaliter; quia licet leuare, & imponere onera est opus seruile, hoc plerumque paruo tempore praestatur. Scio *Suarium citat. num. 6.* eos solum excusare in continuatione itineris alia die inchoati ratione publicæ utilitatis, vel vitandi proprii nocumenti. Ac nunquam non nocumentum mulioni bestias medio in itinere ferari.

Laym. 23. *Excusantur sartores ratione necessitatis: rogo tamen quanam sit necessitas eos liberans à peccato?* Reputatur necessaria confectio vestium pro funere, pro nuptiis instantibus, nec sine incommodo differendis. Interdum excusantur, si post medium noctis præcedentis festum laborare coguntur, ut vestes promissas perficere valeant. *Layman. lib. 4. tract. 7. c. 7. num. 2.*

Fernan. 24. *Concessit Pontifex in cap. licet de feriis piscationem halecium, quæ vno anni tempore transire solent, ratione lucri transitorij; scio extendi ad piscationem thunnorum, & piscium similium: rogo autem, an possit id indultum extendi ad omne lucrum transitorium?* Asseruit *Fernandez part. 1. cap. 7. §. 1.* omne lucrum transitorium repentinè, occurrens ex illo cap. excusare. Vnde excusat tonsores in diebus festis operam dantes muneri suo, propterea quod in aliis diebus tondendi non accedunt, propter occupationes. At *Suarus*

Suar.

de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 33. num. 9. contrarium affirmat; quia in eo cap. Pontifex ad publicam aspexit vtilitatem, & ideo non fieri debere extensionem ad priuatam singulorum. Profectò tonsores radentes barbam vnius, aut alterius, ex paruitate materiæ excuso: si autem omnium tonsioni incumbant, si fert consuetudo, non peccant; si non est tolerata consuetudo, delinquent.

25. Excusandi ne aliqui ratione pietatis? Certè Saa v. Saa. Festum, num. 6. excusat puellas suentes, vel aliud opus facientes ad vitandum otium, ne ad fenestram conspiciendas se exhibeant. Alij liberant à reatu exercentes die festo opera seruilia ad templa ædificanda, vel reficienda gratis, ad eleemosynam gerendam, ad ornanda delubra, &c. Ast ego cum illis sentio, qui laborantes, vel hoc prætextu sine necessitate, non excusant; quia opus Religionis extra necessitatem non debet prætermitti.

26. Dixisti paruitatem materiæ à graui excusare piaculo: materiæ paruitatem quoad quantitatem, & qualitatem assigna? Existimat Reginaldus tom. 2. lib. 16. cap. 3. Regin. numer. 53. id, quod minus integra hora est, paruitatem esse materiæ. Ast Filliucius tom. 2. tractat. 27. cap. 11. numer. 250. Filliuc. paruam materiæ hac in re duas horas esse putat. Consentit Henriquez com. cas. consec. cap. 7. num. 4. Porro in Henriq. oneribus forensibus, & iudicialibus paruitas materiæ non debet sumi ex temporis insumpti quantitate, sed qualitate operis v. gr. venditio rei magni momenti cum magna solemnitate celebrata etiam per tempus breuissimum esset lethale piaculum. Quod à fortiori in actibus iudicij procedit, secus si res vendita esset parui momenti, vt calceorum, aut frugum venditio, &c. Palaus tom 1. tract. 9. Pal. §. 2. p. 3. n. 4.

27. Scio dies festos ex iure constitui debere, Episcopos- §. 2. que non posse sine consensu populi eos instituere: Quid si De festis ille solus instituit? Non tenetur populus obseruare, si iuri statuen- standum, iuxta cap. conquestus, de feriis. At ex consuetudi- dis. ne Episcopus assolet festos dies statuere adhibito Clericorum consilio, non suffragio. Populi quidem consensus requiritur, sed sufficienter præsmittitur de consensu, quoties non reclamatur, & contradicit. Fagundez pr. 2. lib. 1. Fagund. c. 3. num. 11.

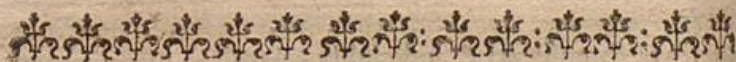
28. An liceat Episcopo diem festum alicuius Beati nondum canonizati instituere? Licere asserit Suarius de Relig. tom. 1. Suar. lib. 2. cap. 1. num. 4. & 5. quia beatificatio est velut canonizatio

zatio apparatu minori celebrata. Alij autem contrarium asseruere.

§. 3. *Varia de festis.* 29. *Habitat quis in duplici Parochia diuersa festa celebrante: ad quamnam tenetur celebrandam?* Ex Fillucio respondeo teneri ad eius festa seruanda, in qua præsens est.

Billiuc. 30. *Dixisti agasones, & muliones non esse mortalis criminis reos; quia licet opus seruire, in oneribus leuandis vel imponendis, non multum temporis consumunt: an possimus idem affirmare de ducentibus iumentis ligna de silua?* Ex Fillucij citati doctrina idem asseruero, si opus seruire cedendi, imponendi, & deponendi duarum horarum spatium non multum excedat; quia reliquus labor iumentis humeros aggrauat.

Tolet. 31. *an famuli quando coguntur à dominis diebus festis laborare seruiliter, parere possint?* Ex Toletio respondeo, posse sine peccato, modò non cogantur in Ecclesiæ, aut festi contemptum: tunc enim deberent mori potius, quam laborare. Adicit tamen huiusmodi famulos, qui sæpe ad laborem die festo coguntur, transacto tempore suæ obligationis, debere alium querere dominum, sub quo possit festa obseruare; nisi desint quibus commodè suam operam locare possint: aut si magnum mutatione illa incommodum paterentur.




EXAMEN VI.

De legibus in particulari circa materiam quarti Mandati Decalogi de parentum cultu.

CAPVT PRIMVM.

De mutua Parentum, & Filiorum obligatione.

§. 1. *Obligatio filij erga parentes.*

1.  *Votum obsecro circa parentum honorem obseruanda? Curanda sex, internus amor, externus, subuentio in necessitate spiritali, in corporali, adimpletio testamentorum, & dilectio in ordine ad supernaturalem beatitudinem: hinc consequenter totidem modis possunt filij delinquere.*

2. *Quid circa alimenta? Iure gentium alimenta parentibus debentur, iisque subueniendum in graui necessitate, Num*